

การเปรียบเทียบศักยภาพของพันธุ์บัวหลวงในพื้นที่ชุ่มน้ำภาคใต้ตอนล่าง

Comparing the Potential of the Lotus in Southern Wetlands

จิระ สุวรรณประเสริฐ¹ ละมัย สงสัน¹ ณิชูพงศ์ สงแทน¹

บทคัดย่อ

การปลูกเปรียบเทียบศักยภาพของบัวหลวง พันธุ์ขาวสงขลาและพันธุ์บัวหลวงแพร่เบอร์ 45 ในสภาพพื้นที่น้ำลุ่มในศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุง โดยเตรียมแปลงเหมือนการปลูกข้าว เริ่มปลูกครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2557 ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2558 เริ่มเก็บข้อมูลช่วงที่ 1 พฤษภาคม 2557 เก็บข้อมูลการเจริญเติบโต การออกดอก ดอกบาน ฝักแก่และการให้ผลผลิตเมล็ดบัว โดยเก็บข้อมูลต่อเนื่องทุกๆ 7 วัน ระยะเวลา 15 เดือน 3 ช่วงเวลา พบว่า พันธุ์แพร่เบอร์ 45 มีจำนวนดอกต่อไร่ จำนวนฝักต่อไร่ และน้ำหนักเมล็ดต่อไร่มากกว่าพันธุ์ขาวสงขลา คือ เท่ากับ 24,950 ดอก 23,888 ฝัก และ 315.18 กิโลกรัม ตามลำดับ ส่วนพันธุ์ขาวสงขลามีจำนวนดอกต่อไร่ จำนวนฝักต่อไร่ และน้ำหนักเมล็ดต่อไร่ เท่ากับ 18,199 ดอก 16,330 ฝัก และ 313.18 กิโลกรัม ตามลำดับ ส่วนเมล็ดน้ำหนักแห้งซึ่งเปลือกพันธุ์ขาวสงขลามีค่าเฉลี่ย สูงกว่าพันธุ์แพร่เบอร์ 45 คือ เท่ากับ 76.12 กิโลกรัมต่อไร่ ในขณะที่พันธุ์แพร่เบอร์ 45 ให้ผลผลิตน้ำหนักเมล็ดแห้งซึ่งเปลือกเฉลี่ย 74.75 กิโลกรัมต่อไร่

คำสำคัญ: บัวหลวง พันธุ์บัวหลวง

¹ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุง จังหวัดพัทลุง

คำนำ

บัวเป็นพืชที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าพืชชนิดอื่นๆ เพราะบัวเป็นพืชที่มีความสำคัญตั้งแต่สมัยพุทธกาล จนถึงปัจจุบันบัวไม่ว่าจะเป็นบัวสาย บัวหลวง ล้วนมีประโยชน์ไม่น้อยเพราะทุกส่วนของบัว เช่น ราก ลำต้น ใบ ดอก เกสร เมล็ด ต้นอ่อน ดิบัว สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี จัดเป็นปัจจัย 4 ของมนุษย์ ได้ซึ่งเป็นที่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค บัวหลวงที่นำมาปลูกเปรียบเทียบนั้นทั้ง 2 สายพันธุ์ มีความสำคัญเท่าๆกัน แต่จะนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะที่เด่นกว่ากัน โดยบัวหลวงทั้ง 2 สายพันธุ์นี้จัดอยู่ในสกุล Nelumbo โดยเรียกกันทั่วไปว่าปทุมชาติ มีดอกสีขาวและสีชมพูมีกลีบเลี้ยง 4-5 กลีบ กลีบดอก 10-15 กลีบ มีท่ออากาศใหญ่ 6-7 ท่อ โดยทั่วไปบัวจะมีลักษณะเป็นทั้งพืชใบเลี้ยงเดี่ยว และใบเลี้ยงคู่ โดยมีเส้นใบ เมล็ด เหมือนพืชใบเลี้ยงคู่ และมีระบบขนรากและท่อลำเลียงอาหารเหมือนพืชใบเลี้ยงเดี่ยว จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่ผ่านมา พบว่า บัวหลวงพันธุ์แพร่เบอร์ 45 มีลักษณะโดดเด่น คือ ดอกสีแดงโตสะดุดตา ก้านดอกและก้านใบยาวมีหนามที่ก้านใบปานกลาง ใบโตและเจริญเติบโตได้ดีทุกสภาพพื้นที่ ส่วนบัวหลวงพันธุ์ขาวสงขลา มีดอกโตสีขาว มีกลิ่นหอมเย็น เกสร ใบอ่อนเมื่อตากแห้งมีกลิ่นหอม เหมาะสำหรับทำชาเกสร ชาใบบัว มีก้านดอกและก้านใบยาว มีฝัก เมล็ดโต มีจำนวนเมล็ดต่อฝักมากถึง 25-30 เมล็ด บัวหลวงพันธุ์ขาวสงขลาชอบสภาพดินพุ่มที่มีอินทรีย์วัตถุสูง และค่อนข้างปรับตัวเข้ากับสภาพพื้นที่ซ้ำกว่าบัวหลวงแพร่เบอร์ 45

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

วัสดุอุปกรณ์

- พันธุ์บัวหลวง พันธุ์ขาวสงขลา และ แพร่เบอร์ 45
- เครื่องขังละเอียดถึงหน่วยกรัม
- ถังพลาสติกสำหรับเก็บเมล็ด
- เชือกและป้ายดอก
- ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-16 และ 46-0-0
- ถังเก็บเมล็ดบัว

วิธีการ

เลือกพื้นที่เหมาะสม ณ. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุง วางแผนทำแปลงทดลองแบบกรรมคา โดยเตรียมแปลงทดลองในพื้นที่ จำนวน 2 ไร่ แบ่งเป็น 4 แปลงทดลอง โดยปลูกบัวหลวง จำนวน 2 สายพันธุ์ แบ่งปลูกสายพันธุ์บัวหลวง No.45 จำนวน 2 แปลงทดลอง บัวหลวงขาวสงขลา 2 แปลงทดลอง ในแต่ละแปลงทดลอง จะแบ่งเป็น 4 บล็อก ขนาด 4 x 4 เมตร เพื่อสุ่มเก็บข้อมูลของบัวหลวง 2 สายพันธุ์ การปลูกใช้ระยะปลูก 3 x 3 เมตร/กอ ทั้ง 2 สายพันธุ์ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-16 ผสมกับปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 ในอัตราส่วน 1: 1 อัตรา 25 กก./ไร่ ทุกๆ 15 วัน จนบัวออกดอกเต็มที่ เฉลี่ยใส่ปุ๋ยเคมี 4 ครั้ง/1 ช่วงการทดลอง

ผลการทดลองและวิจารณ์

การปลูกเปรียบเทียบศักยภาพของบัวหลวง 2 สายพันธุ์ คือ บัวหลวงพันธุ์ขาวสงขลา กับพันธุ์บัวหลวงแพร์เบอร์ 45 ดำเนินการเก็บข้อมูลการเจริญเติบโต การออกดอก ดอกบาน ฝักแก่ และการให้ผลผลิตเมล็ดบัว โดยเก็บข้อมูลต่อเนื่องทุกๆ 7 วัน เก็บข้อมูลช่วงที่ 1 ในระยะเวลา 5 เดือน พบว่า บัวหลวงแพร์เบอร์ 45 ให้ผลผลิตดอก 4,387 ดอก/ไร่ จำนวนฝักแก่ 4,313 ฝักต่อไร่ ให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดสด 67.35 กิโลกรัมต่อไร่ เมล็ดแห้งทั้งเปลือก 48.00 กิโลกรัมต่อไร่ มากกว่าพันธุ์ขาวสงขลาเล็กน้อยโดยพันธุ์ขาวสงขลาให้ดอก 1,924 ดอก/ไร่ จำนวนฝักแก่ 1,838 ฝักต่อไร่ และให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดสด 52.01 กิโลกรัมต่อไร่ น้ำหนักรวมเมล็ดแห้งทั้งเปลือก 38.44 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากบัวหยุดการเจริญเติบโตและงอกใหม่ เก็บข้อมูลช่วงที่ 2 พบว่า พันธุ์ขาวสงขลาให้ดอก 6,025 ดอกต่อไร่ จำนวนฝัก 5,650 ฝักต่อไร่ และให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดสด 133.82 กิโลกรัมต่อไร่ เมล็ดแห้งทั้งเปลือก 89.63 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งมากกว่าพันธุ์แพร์เบอร์ 45 ให้ดอก 5,913 ดอก/ไร่ จำนวนฝัก 5,825 ฝักต่อไร่ ให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดสด 107.23 กิโลกรัมต่อไร่ ให้ผลผลิตเมล็ดแห้งทั้งเปลือก 72.26 กิโลกรัมต่อไร่ การเก็บข้อมูลช่วงที่ 3 พบว่า พันธุ์ขาวสงขลาให้ผลผลิตดอก 10,250 ดอกต่อไร่ จำนวนฝัก 8,850 ฝักต่อไร่ ให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดสด 127.35 กิโลกรัมต่อไร่ เมล็ดหนักรวมทั้งเปลือก 100.30 กิโลกรัม/ไร่ และพันธุ์แพร์เบอร์ 45 ให้ดอก 14,650 ดอกต่อไร่ จำนวนฝัก 13,750 ฝักต่อไร่ ให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดสด 140.6 กิโลกรัมต่อไร่ ให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดแห้งทั้งเปลือก 104.00 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเมื่อรวมผลผลิต 3 ช่วง เก็บข้อมูล ระยะเวลา 15 เดือน พบว่า พันธุ์ขาวสงขลาให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดสดมีค่าเฉลี่ยที่ 104.39 กิโลกรัมต่อไร่ เมล็ดน้ำหนักรวมทั้งเปลือกมีค่าเฉลี่ยที่ 76.12 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนพันธุ์แพร์เบอร์ 45 ให้ผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดสดมีค่าเฉลี่ยที่ 105.06 กิโลกรัมต่อไร่ มีผลผลิตน้ำหนักรวมเมล็ดแห้งทั้งเปลือกมีค่าเฉลี่ยที่ 74.75 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนดอกต่อไร่ จำนวนฝักต่อไร่ น้ำหนักรวมเมล็ดต่อไร่ และน้ำหนักรวมเมล็ดแห้งทั้งเปลือกเมล็ดต่อไร่

สายพันธุ์	ครั้งที่	จำนวนดอก/ไร่	จำนวนฝัก/ไร่	น้ำหนักรวมเมล็ด/ไร่	น้ำหนักรวมเมล็ดแห้งทั้งเปลือก/ไร่
ขาวสงขลา	1	1,924	1,838	52.01	38.44
	2	6,025	5,650	133.82	89.63
	3	10,250	8,850	127.35	100.30
รวม		18,199	16,330	313.18	228.37
แพร์เบอร์ (45)	1	14,387	4,313	67.35	48.00
	2	5,913	5,825	107.23	72.26
	3	14,650	13,750	140.60	104.00
รวม		24,950	23,888	315.18	224.26

จากการทดลองคิดต้นทุนการปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว ค่าไถ่ ค่าปุ๋ยเคมี ปุ๋ยคอก ค่าต้นพันธุ์ ค่าจ้างเก็บเกี่ยว 4,740 บาท ขายดอกบัวดอกละ 1 บาท เป็นเงิน 24,950 บาท ต่อการปลูกครั้งเดียวและเก็บเกี่ยวผลผลิต ได้ 3 ครั้ง และกรณีขายเมล็ดแห้งทั้งเปลือกซึ่งกิโลกรัมละ 40 บาท ทำให้มีรายได้ 9,134.80 บาทต่อไร่ ก็ยังคุ้มทุน บัวจึงเป็นพืชที่น่าสนใจ อีกพืชหนึ่ง กับทางเลือกเป็นพืชสร้างรายได้ใหม่

สรุปผลการทดลอง

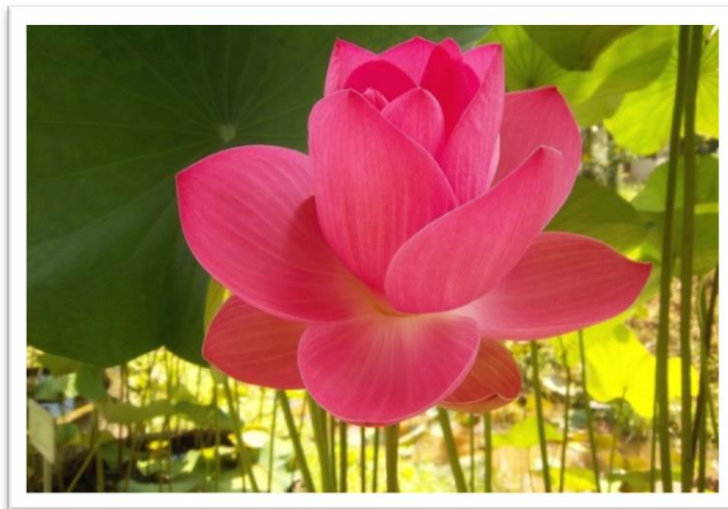
การปลูกเปรียบเทียบศักยภาพของบัวหลวง 2 สายพันธุ์ คือ บัวหลวงพันธุ์ขาวสงขลา กับพันธุ์บัวหลวงแพร่เบอร์ 45 จากทดลอง พบว่า บัวหลวงแพร่เบอร์ 45 ให้ผลผลิตดอก 24,950 ดอกต่อไร่ จำนวนฝักแก่ 23,888 ฝักต่อไร่ ผลผลิตน้ำหนักเมล็ดสด 315.18 กิโลกรัมต่อไร่ เมล็ดแห้งทั้งเปลือก 224.26 กิโลกรัมต่อไร่ มากกว่าพันธุ์ขาวสงขลาเล็กน้อยโดยพันธุ์ขาวสงขลาให้ดอก 18,199 ดอกต่อไร่ จำนวนฝักแก่ที่ 16,330 ฝักต่อไร่ และให้ผลผลิตน้ำหนักเมล็ดสด 313.18 กิโลกรัมต่อไร่ น้ำหนักเมล็ดแห้งทั้งเปลือก 228.37 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งข้อมูลจากการทดลองพบว่า ผลผลิตน้ำหนักเมล็ดสดของพันธุ์ขาวสงขลาได้น้อยกว่าพันธุ์แพร่เบอร์ 45 โดยมีส่วนแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.67 กิโลกรัมต่อไร่ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตน้ำหนักเมล็ดแห้งทั้งเปลือกของพันธุ์ขาวสงขลา มีค่าเฉลี่ยมากกว่าอยู่ 1.37 กิโลกรัมต่อไร่ จึงเหมาะสมที่ใช้เป็นพันธุ์บัวผลิตเมล็ดได้ดี ส่วนพันธุ์แพร่เบอร์ 45 เป็นพันธุ์ที่ให้ปริมาณดอกมากถึง 24,950 ดอกต่อไร่ เหมาะสมที่ใช้เป็นพันธุ์บัวผลิตดอก แต่ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมทางด้าน การนำปัจจัยด้านการผลิตบัวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ต่างๆของจังหวัดพัทลุง โดยการนำเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตรมาปรับใช้เพื่อช่วยให้เกษตรกรผู้ผลิตบัวในพื้นที่ดังกล่าวได้ผลิตบัวที่มีคุณภาพ และสามารถช่วยเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของบัวในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2555. มหัศจรรย์สีสันพรรณบัวเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม. หน้า 1- 20.

ภาพที่ 1 ลักษณะของดอกบัวหลวงพันธุ์ขาวสงขลา

ภาพที่ 2 ลักษณะของดอกบัวหลวงพันธุ์แพร่เบอร์ 45